

Vaikutusten ennakoarviointi – lainsäädännön arviointineuvoston näkökulma

13.10.2021 | Meri Virolainen

Arviointineuvoston tehtävät

- Lausuntojen antaminen hallituksen esitysluonnoksista
 - Tärkein tehtävä
- Aloitteiden tekeminen lainsäädännön kehittämiseksi
- Lausuntojen antaminen EU-lainsäädäntöön liittyvistä esityksistä (U-kirjelmät/E-kirjeet)
- Vuosikatsauksen antaminen

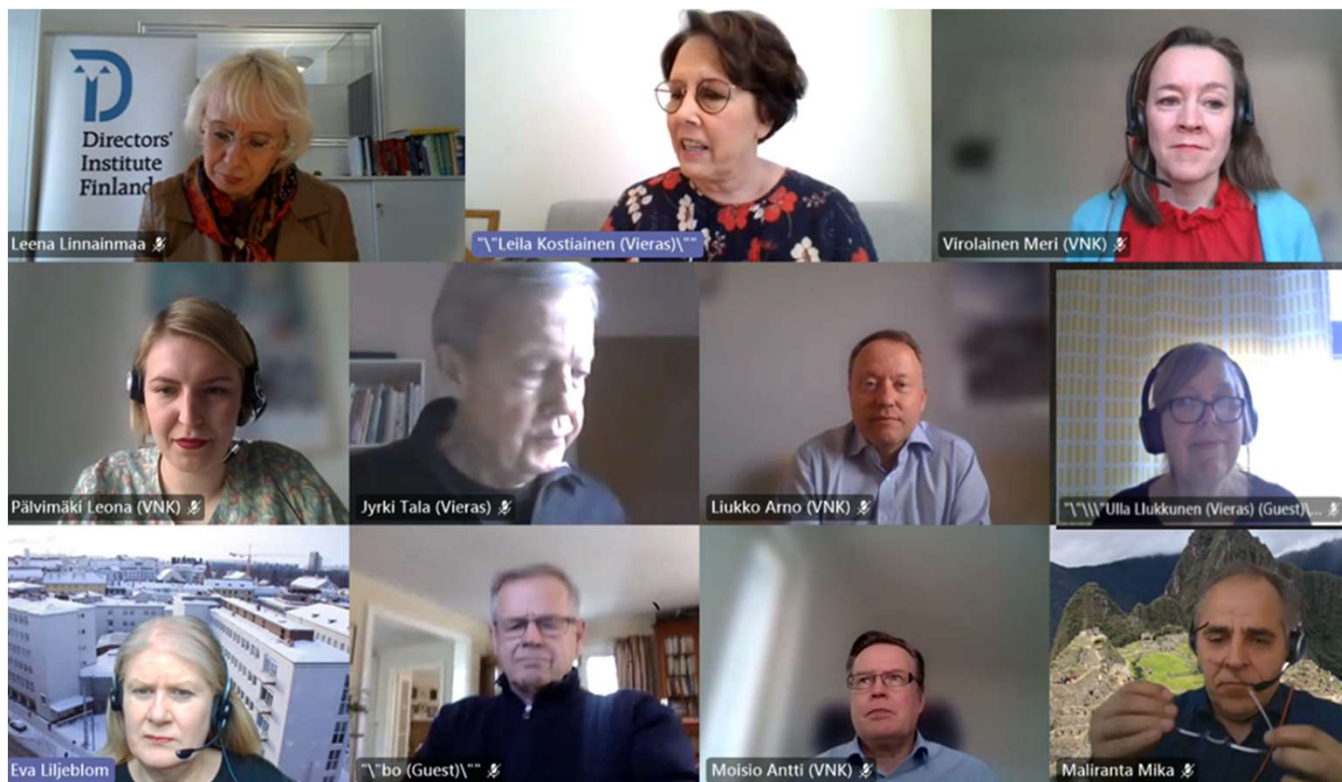
Toiminnan periaatteista

- Riippumatonta ja itsenäistä arviointityötä
- Lausunnot ovat julkisia
- Arvioinnit (lausunnot) eivät sido ministeriöitä
- Neuvosto valitsee itsenäisesti arvioitavat hallituksen esitysluonnokset

Lausunnot

- Neuvosto ei ota kantaa hallituksen esityksen sisältöön – arvioi vaikutusarviointeja ja esityksen kokonaisuutta
- Neuvosto arvioi noin 10-15 % annetuista hallituksen esityksistä
- Lausunnoissa tuodaan esille esityksen onnistuneita puolia ja hyviä käytäntöjä sekä esitetään kehittämiskohteita
- Arviointineuvosto ei tee vaikutusarvioita, mutta neuvosto voi antaa vinkkejä tiedonlähteille

Arviointineuvosto ja sihteeristö työn äärellä

Neuvoston toiminnasta ja metodeista

Arvioinnin ohjenuorana ovat ohjeet

- Neuvosto nojaa arviointityönsä
 - Säädösehdotusten vaikutusten arviointiohjeisiin (2007)
 - Hallituksen esityksen laatimisohteisiin (2019)

Säädösehdotusten vaikutusten arviointiohjeet:

- ”Vaikutuksia arvioitaessa tulee tarkastella niin hankkeen **tavoiteltuja vaikutuksia ja hyötyjä** kuin sen **kustannuksia** ja mahdollisia **kielteisiä vaikutuksia**.”
- ”Arvioinnissa keskitytään erilaisten ratkaisuvaihtoehtojen **olennaisiin vaikutuksiin**”.
- ”Vaikutusarvioinnin keskeisenä tehtävänä on tuottaa tietoa lainsäädännön **erilaisten toteuttamisvaihtoehtojen vaikutuksista** päätöksentekoa varten.”

Arviointifokus on laaja

- Taloudelliset vaikutukset
 - Kotitaloudet
 - Yritykset
 - Julkinen talous
 - Kansantalous
- Viranomaisvaikutukset
- Ympäristövaikutukset
- Yhteiskunnalliset vaikutukset (sisältää laajan joukon erilaisia vaikutuksia)

Arviointineuvosto kiinnittää huomiota vaikutusarviointien lisäksi

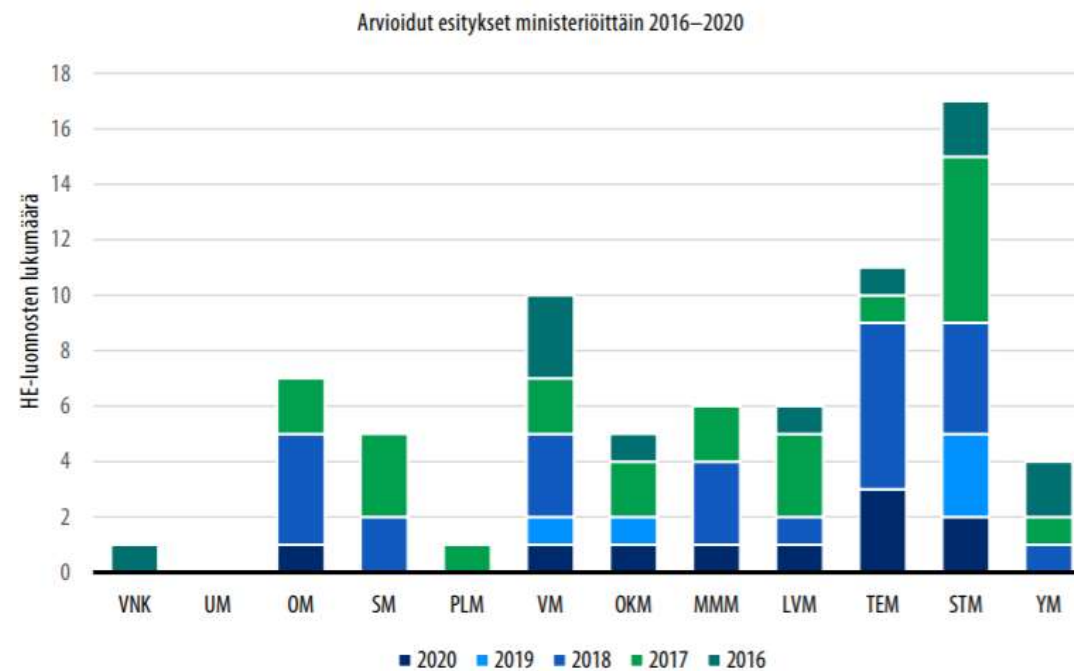
- Hallituksen esityksen kokonaisuus: ymmärrettävyys, loogisuus
- Nykytila sekä lain tavoitteet
- Toteuttamisvaihtoehdot
- Lausuntokierroksen havainnot
- Kansainvälinen vertailu
- Säännöskohtaiset perustelu ("the devil is in the details")

Arviointineuvoston havaintoja hallituksen esitysten ennakkoarvioinneista

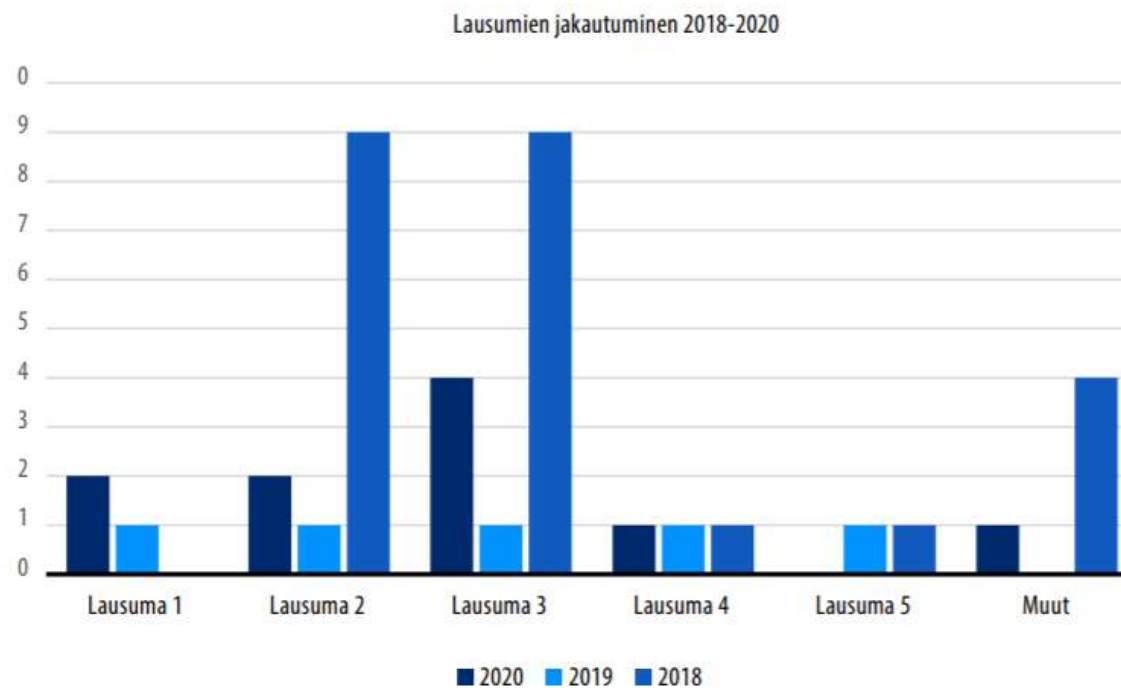
Lausuntojen jakautuminen ministeriöittäin 2016-2020

Kuvio 1. Lainsäädännön arviointineuvoston arvioimat esitykset ministeriöittäin

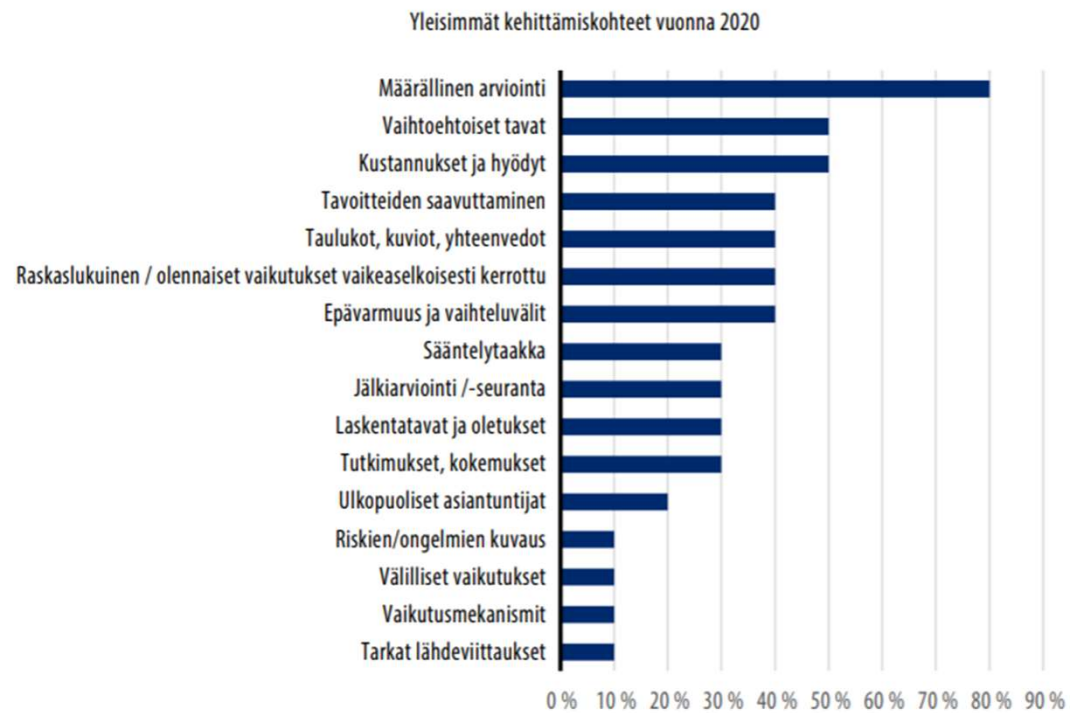
Arviointineuvoston lausumat 2018-2020 (1 on paras lausuma)

Kuvio 2. Arviointineuvoston antamien lausumien jakautuminen vuosina 2018–2020

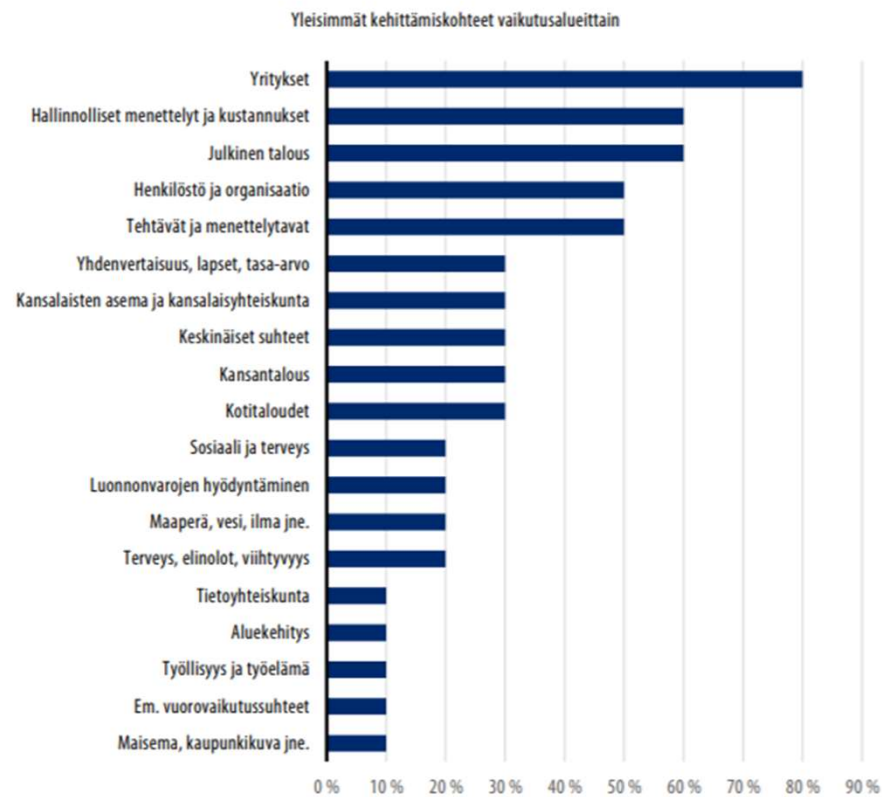
Yleisimmät kehittämiskohteet esityksissä

Kuvio 3. Lausuntojen esiintymisprosentti arviointineuvoston vuonna 2020 antamissa lausunnoissa

Yleisimmät kehitys-kohteet vaikutus-alueittain

Kuvio 4. Yleisimmät kehittämiskohteet vaikutusalueittain vuonna 2020 (esiintymisprosentti arviointineuvoston lausunnoissa)

Joitakin tyypillisiä puutteita

- Muutosten ja ongelman mittaluokkia (määrällistäminen) on kuvattu liian vähän
- Vaihtoehtoja tavoitteen saavuttamiseksi ei ole kuvattu riittävästi. Poliittinen ohjaus väärään aikaan ja/tai se on ollut liian vahvaa
- Kustannusten ja hyötyjen kuvauksen epätasapainoisuus
- Vaikutukset kansalaisten asemaan saattavat unohtua
- Joitakin uudistuksia tehtäessä asiakkaiden näkökulma unohtuu, mutta viranomaisvaikutukset voivat olla hyvin kuvattu
- Kansainvälisiä esimerkkejä on lueteltu, mutta niitä ei ole käytetty ratkaisun ideoinnissa
- Esitys on kielellisesti vaikeasti ymmärrettävä tai hyvin tekninen

Onnistuneita vaikutusten ennakkoarviointeja – joitakin esimerkkejä

Arviointineuvosto: vaarallisten aineiden kuljetusta koskeva esitys on hyvin valmisteltu

Valtioneuvoston viestintäosasto 🕒 11.10.2021 10.41

UUTINEN

Lainsäädännön arviointineuvosto kiittelee vaarallisten aineiden kuljetusta koskevaa hallituksen esitystä havainnolliseksi ja ymmärrettäväksi. Hyvätasoisesta esityksestä jäi kuitenkin uupumaan ympäristövaikutusten arviointi.

Arviointineuvosto pitää myönteisenä, että melko teknistä esitystä vaarallisten aineiden kuljetuksesta on havainnollistettu esimerkeillä ja tilastotiedoilla, jolloin asia konkretisoituu myös asiaa vähemmän tunteville. Esitys on kauttaaltaan hyvin valmisteltu ja vastaa pääosin lainvalmistelun ohjeistuksia.

Arviointineuvosto kiittelee rekrytointitukikokeilun koeasetelmaa

Valtioneuvoston viestintäosasto 🕒 25.8.2021 11.20

UUTINEN

siitä, onko tuella edellä mainittuja vaikutuksia. Kokeilun kohdejoukkona ovat yritykset, joilla ei ole ollut edeltävien 12 kuukauden aikana ulkopuolista palkattua työvoimaa ja joiden liikevaihto on ollut 15 000 – 1 000 000 euroa.

Arviointineuvosto pitää rekrytointitukikokeilun koeasetelmaa esimerkillisenä. Kokeilun avulla saadaan luotettavaa tietoa rekrytointituen tuloksista. Kokeilun vaikutuksia työntekijöille on kuitenkin arvioitu niukasti.

Rekrytointituen tavoitteena on madaltaa yritysten kynnystä ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen ja siten edistää uusien työnantajayritysten syntymistä ja työllisyyttä. Kokeilun tavoitteena on hankkia tietoa

Arviointineuvosto kiittää oppivelvollisuuden virkamiesvalmistelua - hallitusohjelman kirjaus kavensi vaihtoehtojen tarkastelua

Valtioneuvoston viestintäosasto 🕒 23.9.2020 11.38

UUTINEN

Lainsäädännön arviointineuvosto on arvioinut oppivelvollisuuden laajentamista koskevaa hallituksen esitysluonnosta. Arviointineuvoston mukaan esitys on laadukkaasti valmisteltu ja korkeatasoinen. Hallitusohjelman kirjaus oppivelvollisuuden laajentamisesta on kuitenkin sitonut virkamiesvalmistelua arvioida eri vaihtoehtoja tavoitteiden saavuttamiseksi.

Arviointineuvosto pitää oppivelvollisuuden laajentamista koskevaa hallituksen esitysluonnosta kokonaisuudessaan hyvin valmisteltuna. Nykytilan kuvaus on poikkeuksellisen hyvä. Esityksessä on perusteellisesti kuvattu esimerkiksi toisen asteen opintoihin hakeutumista, opintojen läpäisyä ja toisen asteen tutkinnon merkitystä työuraan, tuloihin ja hyvinvointiin. Esitysluonnos sisältää suuren määrän viittauksia tutkimuksiin, selvityksiin ja tilastoihin, joita on taitavasti hyödynnetty esityksessä. Esitysluonnoksen vaikutusarviot ovat kattavia, ja arviointineuvostolla on vain joitakin lisäysehdotuksia niihin.

Kiitos!

Kysymyksiä?

